

Oksana Laba

(Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas)
<https://orcid.org/0000-0002-6628-7919>
 E-mail: laba_oksana25@ukr.net

Періодизація формування та становлення електронного діловодства в Україні (1991–2020)

*Periodyzacja formowania się elektronicznego zarządzania dokumentacją
w Ukrainie (1991–2020)*

*The Periodization of the Formation of Electronic Records Management
in Ukraine (1991–2020)*

ABSTRACT

The article presents the periodization of the development of electronic records management in Ukraine between 1991–2020. Based on a historical approach, there are five main periods of formation of electronic records management in Ukraine singled out. The main characteristics of automation of records management processes, appropriate to each of the selected periods, are delineated. The priorities of the government of 2015–2021 in the field of electronic records management are also clarified, the main of which are the provision of electronic services and

PUBLICATION INFO					
				e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060	
THE AUTHOR'S ADDRESS: Oksana Laba, the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, 15 Karpats'ka Street, Ivano-Frankivsk 76019, Ukraine					
SOURCE OF FUNDING: Financed from the author's own funds					
SUBMITTED: 2021.09.22	ACCEPTED: 2022.02.28	PUBLISHED ONLINE: 2022.06.30			
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh			EDITORIAL COMMITTEE E-mail: reshistorica@umcs.pl		
					

the implementation of a system of electronic interaction of executive authorities. The article presents data on the state of connections of Ukrainian organizations to the system of electronic interaction of executive authorities. Based on the above data, it is concluded that the part of implementation of automated information systems, in particular, electronic records management systems in the activities of organizations and their integration with the system of electronic interaction of executive authorities increased in the last two years.

Key words: periodization, electronic records management, electronic records circulation, automation of records management processes, automated information systems, historical approach

STRESZCZENIE

W artykule przeprowadzono periodyzację rozwoju elektronicznego zarządzania dokumentacją w Ukrainie w latach 1991–2020. Wykorzystując podejście historyczne, wydzielono pięć głównych okresów kształtowania się i formowania się elektronicznego zarządzania dokumentacją w Ukrainie w analizowanym okresie. Przedstawiono cechy charakterystyczne automatyzacji procesów elektronicznego zarządzania dokumentacją właściwe dla każdego z wydzielonych okresów. Wyznaczono również priorytety państwa w latach 2015–2021 w zakresie elektronicznego zarządzania dokumentacją, na które się składa świadczenie usług elektronicznych oraz wdrożenie systemu elektronicznej interakcji organów władzy wykonawczej w działalności organizacji. W artykule przytoczono dane dotyczące stanu podłączeń ukraińskich organizacji do systemu elektronicznej interakcji organów władzy wykonawczej. Na podstawie przedstawionych danych stwierdzono wzrost udziału wdrożeń zautomatyzowanych systemów informacyjnych, w szczególności elektronicznych systemów obiegu dokumentów w działalności organizacji w ostatnich dwóch latach oraz ich integracji z systemem elektronicznej interakcji organów władzy wykonawczej.

Słowa kluczowe: periodyzacja, elektroniczne zarządzanie dokumentacją, elektroniczny obieg dokumentów, automatyzacja procesów zarządzania dokumentacją, zautomatyzowany system informacyjny, podejście historyczne

АНОТАЦІЯ

Здійснено періодизацію розвитку електронного діловодства в Україні на проміжку 1991–2020 років. Використовуючи історичний підхід, виділено п'ять основних періодів формування та становлення електронного діловодства в Україні на означеному проміжку часу. Виявлено характерні ознаки автоматизації діловодних процесів, притаманні кожному з виокремлених періодів. З'ясовано пріоритети держави 2015–2021 років у сфері електронного діловодства, якими є надання електронних послуг та впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади у діяльності організацій. Наведено дані щодо стану підключень організацій України до системи електронної взаємодії органів виконавчої влади. На основі наведених даних зроблено висновок про зростання частки впроваджень інформаційних автоматизованих систем, зокрема, систем електронного документообігу в діяльності організацій в останні два роки та їхньої інтеграції з системою електронної взаємодії органів виконавчої влади.

Ключові слова: періодизація, електронне діловодство, електронний документообіг, автоматизація діловодних процесів, інформаційна автоматизована система, історичний підхід

Сучасне інформаційне суспільство вимагає від організацій впровадження новітніх інформаційних технологій, які можна вважати основним чинником ефективного здійснення управлінських функцій. Обробка великих обсягів інформації, основу яких становлять документні потоки й масиви, що постійно збільшуються, можлива нині лише за умови автоматизованої роботи з документами. Сьогодні в Україні впроваджується електронне діловодство, у тому числі й документообіг, що є одним з ключових факторів успішної діяльності організації та забезпечення потреб суспільства в умовах сучасного рівня розвитку інформаційних технологій. Проте, його становленню передували інші етапи автоматизації ділових процесів, які визначалися наявними технологіями та ступенем їхнього залучення у діловодство.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1991–2020 роки, що є, з одного боку, роками існування незалежної України, у якій формувалися й сьогодні удосконалюються і допрацьовуються власні підходи до впровадження електронних ділових процесів, з іншого боку, ці роки ознаменовані інтенсивним розвитком інформаційних технологій та їхньої імплементації в ділову сферу в Україні.

Проблеми електронного діловодства не так часто стають об'єктом дослідження науковців, зокрема, електронне діловодство як термін та явище було задеклароване С. Кулешовим¹, вивчення його технічних аспектів здійснював А. Мелашенко². Теоретико-узагальнюючим для всього електронного напрямку в документознавстві є електронне документознавство, найбільш ґрунтовно висвітлене в працях Ю. Ковтанюка³. Електронний документ та електронний документообіг як проблеми, дотичні до електронного діловодства, значно частіше стають об'єктами наукових досліджень, про що свідчать публікації К. Астапенко⁴, О. Патряк⁵.

¹ С.Г. Кулешов, *Електронний документ у системі сучасного діловодства*, „Архіви України” 2004, 4, 6, s. 50–53.

² А.О. Мелашенко, О.С. Скарлат, *Електронне діловодство: монографія*, Київ 2013, passim.

³ Ю.С. Ковтанюк, *Електронне документознавство в Україні: сутність наукового напрямку, історія формування, перспективи розвитку*, Київ 2012, passim, maszynopis pracy kandydackiej.

⁴ К.І. Астапенко, *Практичні аспекти впровадження системи електронного документообігу в установах бюджетної сфери*, „Інтернаука” 2019, 3, <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15517972835608.pdf> [dostęp: 22 I 2021].

⁵ О. Патряк, *Маршрутизація та процеси життєвого циклу внутрішнього електронного документа*, „Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей. Серія «Історичні науки»» 2019, 7, s. 183–196.

Не зважаючи на значну кількість наукових публікацій щодо окресленої тематики, історичний підхід до виділення основних періодів розвитку електронного діловодства в Україні не був виявлений в опрацьованих нами наукових джерелах. Тому метою цього дослідження є визначення періодизації розвитку електронного діловодства та основних ознак кожного з періодів на шляху до становлення та впровадження електронного діловодства в Україні.

Нами було виділено 5 основних періодів розвитку електронної діловодної сфери, виокремлення яких відбувалося на основі прийняття ключових нормативно-правових актів щодо окресленої тематики, які визначали напрям вектора розвитку електронного діловодства в Україні та відповідних наукових досліджень⁶. Зауважимо, що означені періоди аналізуються у цій статті в контексті характерних ознак автоматизації діловодних процесів, притаманних кожному з них.

Першим на визначеному проміжку часу був виокремлений пострадянський період (1991–1995 роки). Характерною ознакою цього періоду можна вважати автоматизацію основних процесів документування, яка полягала у використанні замість друкарських машинок для створення документів комп'ютерів із текстовими процесорами (редакторів). Текстові процесори одними із перших застосовувалися для підвищення ефективності роботи в офісі. Основною їхньою перевагою є можливість розміщення та оформлення тексту, перевірки орфографії та граматики, побудови складних графічних об'єктів у документі тощо⁷. Однак, незважаючи на широкі можливості текстових процесорів щодо створення службових документів, вони не забезпечують комплексної автоматизації усіх діловодних процесів. Крім того, незважаючи на використання комп'ютерної техніки для документування управлінської інформації, найбільш рутинні операції діловодного персоналу виконуються вручну й передбачають журнальну або карткову ручну форму реєстрації документів.

Другим періодом було означено період автоматизованого діловодства 1996–2003 років. Автоматизація є складовою об'єктивного процесу щодо інтеграції виробничих сил у світі, що безперервно відбувається в усіх сферах людської діяльності. Рівень автоматизації діловодних процесів залежить від ступеня впровадження інформацій-

⁶ О.В. Лаба, *Історіографія розвитку електронного діловодства в Україні*, „Молодий вчений” 2019, 5.

⁷ С.О. Олексієнко, *Підвищення продуктивності роботи в текстовому процесорі Microsoft Word*, „Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології” 2015, 5 (49), s. 150–156, <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/1650/1/Pidvyshchennia%20produktivnosti%20roboty.pdf> [dostęp: 10 VIII 2021].

них технологій у ці процеси. Автоматизоване діловодство передбачає можливість автоматизації не лише процесів документування, а й організування роботи із документами із паперовим носієм та їхніми примірниками в електронній формі. Для цього періоду можна визначити три рівні автоматизації:

- автоматизація роботи з документами, для якої характерна автоматизація роботи діловодно-канцелярського персоналу, передбачається використання комп'ютерної техніки для реєстрації документів, відстеження їхнього руху в організації тощо;
- об'єднання автоматизованих робочих місць у локальні мережі організацій, на якому простежується використанням внутрішніх та зовнішніх мереж для передачі інформації, в тому числі і службових документів.
- використання систем автоматизації діловодства, що визначається обігом одночасно документів в електронній формі та паперових документів, створених засобами комп'ютерної техніки – використання нескладного офісного програмного забезпечення разом із системами автоматизації діловодства, що дозволяють здійснювати електронну реєстрацію документів, організувати контроль виконання документів в електронній формі, відстежувати рух документів в організації та забезпечувати зберігання різних версій проєктів документів та історії їх створення.

Третім періодом був виділений період електронного документообігу 2004–2013 років. Центральним елементом цього періоду є електронний документ за його трактуванням у Законі України „Про електронні документи та електронний документообіг”⁸ як набору обов'язкових реквізитів, у тому числі й електронного цифрового підпису. Простежується активізація практичної реалізації електронного документообігу в організаціях України, активно впроваджуються системи електронного документообігу [далі – СЕД]. На ринку СЕД з'являється значна кількість відповідних зарубіжних і вітчизняних програмних продуктів. Безперечно, зарубіжні СЕД були і раніше, однак не користувалися попитом в Україні за браком нормативно-правового регулювання для їхнього впровадження.

З огляду на різноманіття представлених на ринку програмних продуктів, впровадження СЕД в організаціях відбувається стихійно. Вибір СЕД зумовлений найчастіше фінансовими можливостями ор-

⁸ Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003, <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15> [dostęp: 10 VIII 2021].

ганізації, а також особистими уподобаннями деяких(певних) осіб за відсутності комплексної і повної інформації про ці СЕД, їхні характеристики, переваги і недоліки, що призводить до локалізації СЕД у межах окремих організацій. Обміну електронними документами між різними СЕД, навіть одного виробника, в той час не було.

На нашу думку, така несумісність програмного забезпечення є наслідком розвитку ринку програмних продуктів в Україні, на який насамперед впливає високий інтелектуальний потенціал та професійний рівень українських програмістів, яких цінують у світі, а також ментальні особливості творчого характеру, що не дають змоги створювачам нових продуктів утриматися в межах визначених меж цих продуктів (присутнє постійне намагання зробити щось краще). З іншого боку, таке свавілля можливе в умовах низької культури організації бізнес-процесів, за браком достатнього досвіду щодо забезпечення відповідного рівня контролю виконання робіт у керівників, які відповідають за організацію розробки та дотримання визначених вимог передбачених технічним завданням та будь-якої відповідальності за недотримання поставлених вимог щодо кінцевого продукту.

Водночас у 2010–2012 роках відбувається впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади [далі – СЕВ ОБВ], основним завданням якої є створення єдиної транспортної системи в Україні щодо доставки електронних документів між різними СЕД. Основним завданням є інтеграція СЕД органів виконавчої влади із СЕВ ОБВ, передавання документної інформації через цю систему, що забезпечує певний рівень уніфікації підходів до організування електронного документообігу загалом й використання електронних документів, підписаних електронним цифровим підписом, на підставі визначеної низки метаданих.

Відзначаючи суттєвий поступ в уніфікації підходів до електронного документообігу з інтеграцією з СЕВ ОБВ, зауважимо, що чинні вимоги стосуються органів виконавчої влади й залишають осторонь інших юридичних осіб різних форм власності.

Заразом відбувається усвідомлення двоаспектності електронного документа, з одного боку, як набору обов'язкових реквізитів у документознавчих дослідженнях, з іншого – як існування одного чи кількох пов'язаних між собою файлів певних форматів. Концепція електронного документа як уніфікованого інформаційного об'єкта була остаточно закріплена у Порядку роботи з електронними документами та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, а також

низки інших нормативно-правових документів⁹, що ознаменували початок четвертого періоду – періоду електронного діловодства 2014–2016 років.

Означений період характеризується виходом за межі електронного документообігу в таких основних аспектах:

- а) попри активне впровадження електронного документообігу, в організаціях України створюються й інші різновиди документів, що мають електронну природу, але не можуть вважатися електронними документами за браком усіх обов'язкових реквізитів;
- б) сам термін „електронний документообіг” найчастіше використовується до організаційно-розпорядчих документів. Однак, це лише один із класів управлінської документації, яким, безперечно, не обмежується діловодство в організаціях на практиці;
- в) створювати й використовувати електронні документи на нинішньому етапі розвитку інформаційних технологій є достатньо просто і зручно. Проте, найважливішим аспектом, сьогодні не підтвердженим практичними випробуваннями, є тривале і постійне зберігання електронних документів. Тут науковці найчастіше говорять про проблеми пов'язані з носієм, на якому зберігається документна інформація, форматами даних електронного документа і програмним забезпеченням призначеним для відтворення інформації та підтвердження її справжності.

В означений період в організаціях відбувається впровадження інформаційних автоматизованих систем [далі – ІАС], призначених для комплексної автоматизації управлінських, виробничих та інших процесів, у тому числі й для впровадження електронного діловодства. Поширюється документування управлінської інформації в електронній формі, використання документів з електронним носієм інформації та автоматизована робота з ними в діловодстві організацій. Програмними засобами забезпечується комплексна автоматизація як процесів документування, так і організування роботи з електронними документами в межах єдиної інформаційної автоматизованої системи організації.

З 2017 в електронному діловодстві України розпочався євроінтеграційний період, підтвердженням чому є тенденції, закріплені в законодавчих, нормативно-правових, нормативних та методичних докумен-

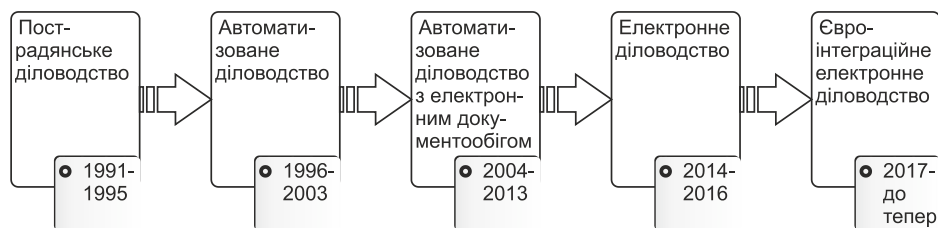
⁹ Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5: зареєстровано в Мін'юсті України 11.11.2014 за № 1421/26198, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text> [dostęp: 10 VIII 2021].

тах останніх років, основним з яких є Закон України „Про електронні довірчі послуги”¹⁰. Основною ознакою цього періоду є спрямування зусиль на забезпечення прозорості діловодних процесів, а також приведення до єдиного знаменника підходів до організування діловодних процесів в Україні та європейських країнах із метою безперешкодного налагодження міжнародної співпраці. Найважливішими інструментами для досягнення окреслених завдань є:

- а) впровадження електронного урядування;
- б) надання/отримання електронних послуг, у тому числі адміністративних;
- в) використання алгоритмів та форматів електронних документів, вимоги до яких визнаються стандартами ЄС;
- г) обґрунтована й раціональна імплементація європейських діловодних традицій, зокрема, переважання горизонтальної спрямованості діловодства над вертикальною.

Загалом, періодизація розвитку електронного діловодства в Україні зображена на рисунку 1.

Рис. 1. Періодизація розвитку електронного діловодства в Україні.

Інтегровані результати впровадження електронного діловодства в Україні висвітлюються на загальному рівні в щорічних звітах Уряду про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України. За результатами аналізу цих звітів за 2015–2020 роки¹¹ можна зробити висновок, що відомості про впровадження електронного діловодства наводяться в цих документах у контексті запрова-

¹⁰ Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> [dostęp: 10 VIII 2021].

¹¹ Звіти Уряду України, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-ukrayini-2015-rik>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-ukrayini-2016>, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zvitu-pro-hid-2017>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-2018>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-2019>, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zvitu-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2020-roci-327-140421> [dostęp: 11 VIII 2021].

дження електронних послуг у різних сферах діяльності або розбудови електронної взаємодії за допомогою СЕВ ОБВ.

На кінець лютого 2021 року таких державних електронних послуг загальнодержавного рівня, що доступні онлайн через ІАС впроваджено 1646, а місцевого рівня – 149¹². Більшість з цих послуг ґрунтуються на застосуванні базових електронних довірчих послуг, визначених законами України „Про електронні документи та електронний документообіг”¹³ і „Про електронні довірчі послуги”¹⁴, а саме: „Електронний документ”, „Електронний підпис”, „Електронна печатка”, „Електронна зареєстрована пошта”, „Електронна позначка часу”, „Електронний сертифікат вебсайту” та „Електронна ідентифікація” (особи). Водночас слід зазначити, що не всі системи надають користувачам у користування юридично значущі електронні документи, як результат їхньої взаємодії. Деякі системи оперують поняттями „реєстр” і „база даних”, які визначаються як кінцевий продукт у взаємодії особи з державою. На нашу думку, це може призвести у майбутньому до ситуації, коли особа буде позбавлена можливості довести свої права, якщо з будь-яких технічних причин дані стосовно неї будуть втрачені, змінені.

Ми провели аналіз процесів підключення юридичних осіб різних форм власності до СЕВ ОБВ починаючи з 2015 року, що зумовлено нижньою межею наявності даних у звітах Уряду та на вебсайті Держінформресурсу (адміністратора СЕВ ОБВ)¹⁵. Зауважимо, що наведені відомості стосуються періодів електронного діловодства та євроінтеграційного електронного діловодства.

Користувачі мають два способи підключення до СЕВ ОБВ:

- за допомогою програмних засобів систем електронного документообігу, список яких, що протестовані на можливість такого підключення, наведений на вебсайті Держінформресурсу¹⁶;

¹² Гід з державних послуг, <https://guide.diia.gov.ua>, <https://guide.diia.gov.ua/register/download/xlsx/> [dostep: 25 II 2021].

¹³ Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003, <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15> [dostep: 10 VIII 2021].

¹⁴ Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII, <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> [dostep: 10 VIII 2021].

¹⁵ Користувачі СЕВ ОБВ, <https://dir.gov.ua/projects/sev-ovv/koristuvach-sev-ovv> [dostep: 10 II 2021].

¹⁶ Вебсайт Державного підприємства „Державний центр інформаційних ресурсів України”, <http://dir.gov.ua/sistema-elektronnoyi-vzayemodiyi-organ/perelik-protestovan-system-electr/> [dostep: 10 II 2021].

– за допомогою вебмодуля СЕВ ОБВ (через звичайний веббраузер), у випадку, якщо в діяльність юридичних осіб не впроваджено СЕД.

У таблиці 1 наведено загальні дані про всіх користувачів, що були під'єднані до СЕВ ОБВ. Як бачимо за наведеними даними, починаючи з 2019 року, кількість організацій, що застосовують для автоматизації діловодства ІАС, зокрема СЕД, суттєво збільшилося. Графа „Частка” в таблиці 1 показує відносне співвідношення підключень за рік через вебмодуль Держінформресурсу і через ІАС.

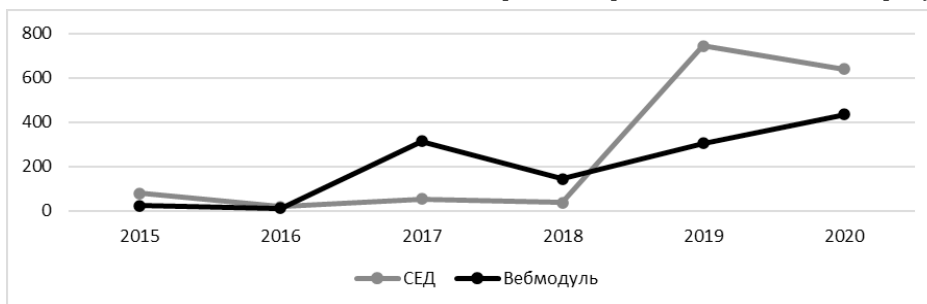
Таблиця 1. Дані про під'єднання до СЕВ ОБВ

Рік	СЕД	Частка	Вебмодуль	Частка	Всього
2015	79	77,45%	23	22,55%	102
2016	18	62,07%	11	37,93%	29
2017	54	14,67%	314	85,33%	368
2018	37	20,33%	145	79,67%	182
2019	744	70,99%	304	29,01%	1048
2020	639	59,55%	434	40,45%	1073
2021	160	79,21%	42	20,79%	202
сього	1731		1273		3004

Динаміка процесу представлена наочно на рисунку 2 з 2015 року дотепер. Загальна кількість користувачів на кінець лютого 2021 року складає 3004.

Зрозуміло, що наведені статистичні дані на підставі аналізу підключень до СЕВ ОБВ, не дають остаточних результатів щодо всіх впроваджень в Україні ІАС для автоматизації діловодства, однак, на нашу думку, чітко визначають загальні тенденції щодо прискорення в останні два роки темпів цифровізації діловодства.

Рис. 2. Кількість підключень до СЕВ ОБВ в період 2015 рік – січень–лютий 2021 року.

ВИСНОВКИ

Загалом, дослідження свідчать про сталу тенденцію щодо створення в Україні загального електронного діловодства, що організовується за єдиними правилами, а кожна особа може стати його учасником незалежно від форми власності, свого статусу та обсягу власного документообігу, якщо забезпечить вимоги, що визначені для створення, подальшого опрацювання, обігу та зберігання електронних документів.

На підставі проведених досліджень було виділено п'ять основних періодів у розвитку електронного діловодства. Зазначимо, що означені періоди є єдиними і в контексті розвитку наукової думки сфери електронного діловодства.

У процесі дослідження було з'ясовано, що пріоритетами держави протягом виокремлених нами періодів електронного діловодства та євроінтеграційного електронного діловодства є надання електронних послуг, що супроводжуються електронними документами й, відповідно, сприяють становленню електронного діловодства в Україні, а також уніфікація підходів щодо технічної реалізації електронного діловодства з допомогою впровадження ІАС, призначених для автоматизації всіх виробничих й управлінських процесів та їхнього документального забезпечення, а також інтеграції з СЕВ ОБВ.

REFERENCES (BIBLIOGRAFIA)

Studies (Opracowania)

- Astapenko K.I., *Praktychni aspekty vprovadzhennya systemy elektronnoho dokumentoobihu v ustanovakh byudzhethnoyi sfery*, „Internauka” 2019, 3 [Астапенко К.І., *Практичні аспекти впровадження системи електронного документообігу в установах бюджетної сфери*, „Інтернаука” 2019, 3], <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15517972835608.pdf> [dostęp: 22 I 2021].
- Hid z derzhavnykh posluh* [Гід з державних послуг], <https://guide.diia.gov.ua>, <https://guide.diia.gov.ua/register/download/xlsx/> [dostęp: 25 II 2021].
- Korystuvachi SEV OVV* [Користувачі СЕВ ОБВ], <https://dir.gov.ua/projects/sev-ovv/koristuvach-sev-ovv> [dostęp: 10 II 2021].
- Kovtanyuk Yu.S., *Elektronne dokumentoznavstvo v Ukraini: sutnist' naukovoho napryamu, istoriya formivannya, perspektivy rozvytku*, Kyiv 2012, maszynopis pracy kandydackiej [Ковтанюк Ю.С., *Електронне документознавство в Україні: сутність наукового напрямку, історія формування, перспективи розвитку*, Київ 2012, maszynopis pracy kandydackiej].
- Kuleshov S.H., *Elektronnyy dokument u systemi suchasnoho dilovodstva*, „Arkhivy Ukrainy” 2004, 4, 6 [Кулешов С.Г., *Електронний документ у системі сучасного діловодства*, „Архіви України” 2004, 4, 6].
- Labo O. V., *Istoriografii rozvytku elektronnoho dilovodstva v Ukraini*, „Molodyi vchenyi” 2019, 5 [Лаб О.В., *Історіографія розвитку електронного діловодства в Україні*, „Молодий вчений” 2019, 5].

- Melashchenko A.O., Skarlat O.S., *Elektronne dilovodstvo: monohrafiya*, Kyiv 2013 [Мелашченко А.О., Скарлат О.С., *Електронне діловодство: монографія*, Київ 2013].
- Oleksiyenko S.O., *Pidvyshchennya produktyvnosti roboty v tekstovomu protsesori Microsoft Word*, „Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi” 2015, 5 (49) [Олексієнко С.О., *Підвищення продуктивності роботи в текстовому процесорі Microsoft Word*, „Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології” 2015, 5 (49)], <http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/1650/1/Pidvyshchennia%20produktyvnosti%20roboty.pdf> [dostęp: 10 VIII 2021].
- Patryak O., *Marshrutyziatsiya ta protsesy zhyttyevoho tsykladu vnutrishn'oho elektronnoho dokumenta*, „Sotsium. Dokument. Komunikatsiya: zbirnyk naukovykh statey. Seriya »Istorychni nauky«” 2019, 7 [Патряк О., *Маршрутизація та процеси життєвого циклу внутрішнього електронного документа*, „Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей. Серія »Історичні науки«” 2019, 7].
- Pro elektronni dokumenty ta elektronnu dokumentoobih*: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 [Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003], <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15> [dostęp: 10 VIII 2021].
- Pro elektronni dovirchi posluhy*: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 № 2155-VIII [Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII], <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> [dostęp: 10 VIII 2021].
- Pro zatverdzhennya Poryadku roboty z elektronnyimi dokumentamy u dilovodstvi ta yikh pidgotovku do peredavannya na arkhivne zberihannya: nakaz Ministerstva yustytitsiyi Ukrainy vid 11.11.2014 № 1886/5: zarejestrovano v Min'yusti Ukrainy 11.11.2014 za № 1421/26198* [Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5: зареєстровано в Мін'юсти України 11.11.2014 за № 1421/26198], <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14#Text> [dostęp: 10 VIII 2021].
- Vebsayt Derzhavnogo pidpryyemstva „Derzhavnyy tsentrinformatsiynykh resursiv Ukrainy”* [Вебсайт Державного підприємства „Державний центр інформаційних ресурсів України”], <http://dir.gov.ua/sistema-elektronnoyi-vzayemodiyi-organ/perelik-protestovan-system-electr/> [dostęp: 10 II 2021].
- Zvity Uryadu Ukrainy* [Звіту Уряду України], <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-ukrayini-2015-rik>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-ukrayini-2016>, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zvitu-pro-hid-2017>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-2018>, <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-uryadu-2019>, <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-zvitu-pro-hid-i-rezultati-vikonannya-programi-diyalnosti-kabinetu-ministriv-ukrayini-u-2020-roci-327-140421> [dostęp: 21 VIII 2021].

NOTA O AUTORZE

Oksana Laba – asystent na Wydziale Zarządzania Dokumentacją oraz Działalności Informacyjnej w Iwano-Frankińskim Narodowym Technicznym Uniwersytecie Nafty i Gazu.

ABOUT THE AUTHOR

Oksana Laba – Assistant of the Department of Records Management and Information Activities of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.